

POLICIJA

J O N E S B Ø

POLICIJA

Iš norvegų kalbos vertė
Giedrė Rakauskaitė

baltos lankos

*Knutui Nesbø,
futbolininkui, gitaristui,
draugui, broliui*

I DALIS

PROLOGAS

Jis miegojo už durų.

Kampinėje spintoje atsidavė medžiu, paraku ir ginklų alyva. Saulei įspindus pro kambario langą, šviesos gija, įgavusi smėlio laikrodžio formą, pro rakto skylutę prasiskverbė į spintą, ir – spinduliams lūžtant tam tikru kampu – ant lentynos blankiai tvykstelėjo ginklas.

Tai buvo rusiška „Odessa“, kiek labiau žinomo Stečkino pistoleto versija.

Šio ginklo likimas buvo įdomus: išbuožinti Lietuvos valstiečiai atsivežė jį į Sibirą, pietų Sibire jis keliavo iš vienos urkų gyvenvietės į kitą, pakliuvo į rankas atamanui, kazokų lyderiui, šį, ginkluotą, nušovė milicija, ir tada „Odessa“ atiteko Žemutinio Tagilo kalėjimo viršininkui. Galiausiai šį bjaurų gremėzdišką automatinį pistoletą į Norvegiją atsigabeno toks Rudolfas Asajevas, kuris prieš pradingdamas platino į heroiną panašų opioidą fioliną ir buvo monopolizavęs Oslo narkotikų rinką. Tame pačiame mieste ginklas gulėjo ir dabar, tiksliau – Holmenkolio kelyje, Raketės Faulkės name. „Odessos“ dėtuvėje tilpo dvidešimt Makarovo šovinių, 9×18 mm, šaudyti buvo galima pavieniais šūviais ir serijomis. Dėtuvėje buvo likę dvylika šovinių.

Trys šūviai buvo paleisti į Kosovo albanus, konkuruojančius kvaišalų platintojus. Tik viena kulka kliudė taikinį.

Kitos dvi pražudė Gustą Hanseną, jauną vagišių ir narkotikų prekeivį, kuris vis pasiglemždavo Asajevo pinigų ir narkotikų.

Pistoletas vis dar trenkė paraku po trijų paskutinių šūvių, paleistų per Gusto Hanseno nužudymo tyrimą, – kulkos su-smigo į galvą ir krūtinę buvusiam policininkui Hariui Hūlei. Nusikaltimas įvyko toje pačioje vietoje, kur buvo nužudytas Gustas Hansenas, – Hausmano gatvės 92-e name.

Iki šiol policija taip ir neišaiškino Gusto Hanseno žudiko, o sulaikytą aštuoniolikos metų vaikiną teko paleisti. Viena iš priežasčių – niekam nepavyko rasti žmogžudystės įrankio. Tas aštuoniolikos metų vaikiną – Olegas Faulė. Kiekvieną naktį nubudęs jis spokso į tamsą ir girdi šūvius. Ne tuos, kurie pri-baigė Gustą, o tuos kitus. Paleistus į policininką, kuris jį vai-kystėje augino kaip tėvas. Už kurio, kaip andai svajotojo, galėjo ištekėti jo mama Raketė. Į Hari Hūlę. Vaikiną spokso į tamsą, galvoja apie kažkur kampinėje spintoje paslėptą pistoletą ir ti-kisi, kad daugiau niekada nebeteks jo pamatyti. Kad daugiau niekas jo nepamatys. Kad ginklas miegos amžinai.

Jis miegojo už durų.

Saugoma ligoninės palata atsidavė vaistais ir dažais. Gyvy-binių funkcijų stebėjimo aparatūra registravo jo širdies smū-gius.

Izabelė Skiojen, už socialinius reikalus atsakinga Oslo miesto tarybos narė, ir Mikaelis Belmanas, naujasis policijos viršininkas, tikėjosi, kad daugiau niekada nebeteks jo pama-tyti.

Kad daugiau niekas jo nepamatys.

Kad vyras miegos amžinai.

1 skyrius

Tai buvo ilga šilta rugsėjo diena. Šviesoje Oslo fjordas tviskėjo kaip išsilydęs sidabras, o neaukštos kalnų keteros sumirgėjo pirmosiomis rudens spalvomis. Tokiomis dienomis Oslo gyventojai dievagojasi niekada ir niekur iš čia nesikraustysiantys. Saulė jau leidosi už Ulerno keteros, ir paskutiniai spinduliai nuglostė gyvenvietes, neaukštus, kuklias Oslo ištakas menančius daugiabučius, prabangias mansardas su terasomis, bylojančias apie atrastus naftos klodus, pavertusius valstybę viena turtingiausių pasaulyje, taip pat narkomanus, suplūdučius į nediduką išpuoselėtą Steno parką. Šiame mieste pasitaiško daugiau perdozavimo atvejų nei kitose, aštuonis kartus didesnė Europos valstybių sostinėse. Spinduliai glostė sodus, kuriuose stovėjo tinklu apjuosti batutai, o vienu metu ant jų šokinėjo ne daugiau kaip trys vaikai, kaip ir rekomenduojama. Glamonėjo kalnų keteras ir miškus, supančius vadinamąjį Oslo katilą. Saulė nenorėjo apleisti miesto, vilkindama atsiveikinimą tiesė spindulių pirštus tarsi keleivis pro traukinio langą.

Aušra atnešė šalto tyro oro gūsius ir ryškią šviesą, primenančią operacinės lempas. Įdienojus temperatūra pakilo, dangus nusidažė ryškia mėlyna spalva, ir oras ėmė regėtis maloniai apčiuopiamas, – kaip tik dėl to rugsėjis tampa patraukliausiu metų mėnesiu. Nedrąsiai ir švelniai nusileidus sutemoms,

kalvotose apylinkėse prie Maridalio ežero pakvipo obuoliais ir įšilusiomis eglėmis.

Erlendas Venesla artėjo prie paskutinės kalvos viršūnės. Jautė, kaip degina pieno rūgštis, bet stengėsi taisyklingai vertikaliai spausti pedalus ir šiek tiek pasukti kelius į vidų. Mat teisinga technika – labai svarbu. Ypač tada, kai esi pavargęs ir smegenys duoda signalą pakeisti padėtį, kad apkrova tektų mažiau pavargusiems, bet ir mažiau veiksmingiems raumenims. Jis jautė, kaip kietas dviračio rėmas susiurbia ir sunaudoja kiekvieną jo atiduotą vatą, kaip didėja greitis, jam perjungus pavarą į žemesnę ir minant stovomis, tačiau tuo pačiu tempu – maždaug devyniasdešimt pedalų apsakų per minutę. Žvilgtelėjo į pulsometrą. Šimtas šešiasdešimt aštuoni. Vyras nukreipė prie šalmo tvirtinamo žibintuvėlio šviesą į GPS įrangos ekraną ant dviračio rankenos. Jame buvo galima stebėti smulkų Oslo miesto ir apylinkių žemėlapi. Dviratis ir visi priedai kainavo daugiau, nei, atvirai kalbant, gali sau leisti į pensiją išėjęs policijos pareigūnas. Bet dabar, kai gyvenimas pateikia vis naujų išbandymų, svarbu palaikyti gerą fizinę formą.

Jei atvirai, kiek mažesnių išbandymų.

Pieno rūgštis pradėjo deginti šlaunis ir blauzdas. Skausmingai, bet kartu daug žadėdama. Endorfino šventę. Elastingus raumenis. Ramią sąžinę. Bokalą alaus, kuriuo, jei po saulėlydžio staiga neatšals, mėgausis su žmona įsitaisę balkone.

Ir staiga jis pasiekė viršūnę. Keliukas tapo lygus, ir prieš akis atsivėrė Maridalio ežeras. Erlendas Venesla sulėtino tempą. Jau atsidūrė užmiestyje. Tiesą sakant, absurdiška, kad nuo Europos valstybės sostinės centro penkiolika minučių sparčiai pavažiavęs dviračiu atsiduri tarp sodybų, laukų, tankių miškų ir migloje pranykstančių takelių. Po kompanijos „Bell“ šalmu, pilkšvu kaip akmens anglis, nuo prakaito niežėjo galvą. Vien šis šalmas kainavo jam tiek, kiek dviratis, kurį šeštojo gimtadienio proga padovanojo anūkei Linei Marijai. Šalmo vyras nenusiėmė. Daugiausia dviratininkų žūva nuo galvos traumų.

Jis vėl pažvelgė į pulsometrą. Šimtas septyniasdešimt du. Malonus lengvas vėjo gūsis nuo miesto atnešė džiugaus šurmulio garsus. Turbūt iš Ulevolio stadiono – vakare vyko paskutinės svarbios tarptautinės rungtynės. Slovakija, o gal Slovėnija. Kelias sekundes Erlendas Venesla įsivaizdavo, kad plojimai skirti jam. Jau kurį laiką niekas jo tuo nemalono. Turbūt paskutinį kartą tai nutiko per atsisveikinimo šventę KRIPOS'e, Briuno alėjoje. Sluoksniuotas tortas, viršininko Mikaelio Belmano kalba, – šis vėliau energingai užkopė karjeros laiptais iki pat aukščiausio posto policijoje. Ir Erlendas mėgavosi plojimais, žvelgė visiems į akis, dėkojo ir netgi pajuto, kaip, ruošiantis sakyti trumpą padėkos žodį, užgniauzia gerklę. Kalbėjo paprastai, apsiribodamas faktais, kaip ir įprasta KRIPOS'e. Dirbdamas tyrėju jis patyrė ir nuosmukių, ir pakilimų, bet šiurkščių klaidų išvengė. Bent jau pats taip manė. Be abejo, niekada negali būti šimtu procentų tikras, kad radai teisingą atsakymą. Smarkiai patobulinus DNR tyrimų technologijas, vadovybė pranešė, kad, pasitelkus naujoves, bus imamas pakartotinai tirti pavienes senas bylas. Štai kas sukėlė pavojų. Atsakymai. Nauji atsakymai. Išvados. Gerai, kad jie skiria dėmesį neišaiškintoms byloms, bet Erlendas nesuprato, kam reikia švaistyti išteklius tyrimams, kurie seniausiai pamiršti.

Tamsa sutirštėjo, ir netgi gatvės žibintų šviesoje jis vos nepravažiavo medinės rodyklės, nukreiptos į mišką. Bet štai ir ji. Tokia, kokia išlikusi jo atmintyje. Vyras išsuko iš kelio ir nuvažiavo takeliu per purią miško paklotę. Riedėjo lėtai, puikiai laikydamas pusiausvyrą. Kūgiškas prie šalmo tvirtinamo žibintuvėlio spindulių pluoštas nušvietė takelį priekyje, o pasukus galvą atsiremavo į tankias eglių sienas abipus takelio. Jam prieš akis šmėkščiojo šešėliai, krūpčiojo ir skubėjo, keitė pavidalą ir niro į slėptuves. Bandydamas žvelgti jos akimis, jis taip ir įsivaizdavo. Matė ją bėgančią, sprunkančią su žibintuvėliu rankoje. Ištrūkusią po tris dienas trukusio prievartavimo.

Ir kai staiga priešais jį plykstelėjo šviesa, Erlendui Veneslai akimirką pasidingojo, kad tai jos žibintuvėlis, kad ji vėl bėga, o vyras motociklu ją pasiveja. Šviesa priešais virpėjo, tada nukrypo tiesiai į jį. Jis sustojo ir nulipo nuo dviračio. Dirstelėjo į pulsometrą, apšviestą specialios lemputės. Jau žemiau šimto. Neblogai.

Vyras atlaisvino dirželius ant smakro, nusiėmė šalmą ir pasikasė galvą. Dieve, kaip gera. Išjungė žibintuvėlį, pakabino šalmą ant rankenos ir ėmė stumtis dviratį į šviesą. Jautė, kaip šalmas trinksi į dviračio rėmą.

Jis sustojo prieš galingą prožektorių. Ryški šviesa erzino akis. Apakintam vyrui atrodė, kad vis dar girdi save šniokštuojant. Keista, nes jo pulsas aprimo. Pastebėjo judesį – už didelio virpančio šviesos kūgio kažkas pakilo, išgirdo, kaip kažkas švilpdamas lekia oru, ir tą akimirką jį pervėrė mintis. Jam nereikėjo to daryti. Nereikėjo nusiimti šalmo. Daugiausia dviratininkų žūva dėl...

Mintis tarsi užsikirto. Kaip pasiklydusi laike. Tarsi akimirkai būtų nutrūkusi juosta.

Erlendas Venesla apstulbęs spoksojo priešais save ir jautė, kaip per kaktą rieda karštas prakaito lašas. Jis prabilo, bet žodžiai pasipylė padrikai, tarsi ryšys tarp smegenų ir burnos būtų sutrikęs. Jis vėl išgirdo tylutėlį švilptelėjimą. Paskui garsas nutilo. Išnyko visi garsai – jis net nebegirdėjo savo paties kvėpavimo. Tada suvokė, kad klūpo ant kelių, o dviratis lėtai virsta į griovį. Jam prieš akis šokčiojo geltona šviesa, bet kai prakaito lašas pasiekė nosies nugarėlę, įriedėjo į akį ir apakino, pradingo ir šioji.

Po trečio smūgio atrodė, kad galvą, kaklą ir kūną pervėrė varveklis. Viskas sustingo.

Nenoriu mirti, pagalvojo Erlendas Venesla, pabandė iškelti ranką virš galvos, apsiginti, bet nepajėgė pajudinti nė piršto ir suprato, kad yra paralyžiuotas.

Ketvirtojo smūgio jis nepajuto, nors iš drėgno dirvožemio kvapo sprendė, kad guli ant žemės. Jis kelis kartus sumirksėjo ir viena akimi atgavo regėjimą. Purvynėje sau prie veido pamatė porą didelių apskretusių batų. Kulnai pakilo viršun, paskui – ir batai. Nusileido. Tai pasikartojo: kulnai pakilo, paskui – ir batai. Tarsi užpuolikas šokinėtų. Kad pridėtų smūgiams jėgos. Ir tuomet Erlendui Veneslai šmėkštelėjo paskutinė mintis – jam reikia prisiminti, koks jos vardas, jam negalima pamiršti jos vardo.

2 skyrius

Nuo mažo raudono kavos aparato „Nespresso D290“ pareigūnas Antonas Mitetas pasiėmė puspilnį puodelį, pasilenkė ir pastatė jį ant grindų. Baldų patalpoje nebuvo. Tada išėmė dar vieną kavos kapsulę ir prieš įdėdamas nesąmoningai patikrino, ar aliuminio folijos dangtelis nepažeistas, ar pakuotė neišnaukota. Tuščią plastikinį puodelį pastatė po snapeliu ir paspaudė švytintį mygtuką.

Aparatui pradėjus spjaudytis ir aimanuoti, pareigūnas pažvelgė į laikrodį. Netrukus vidurnaktis. Tuojuo pasirodys pamaina. Namuose laukė moteris, bet jam šovė mintis pirmiausia išmokyti gudrybių naująją merginą, ji juk atlieka praktiką. Ar jos vardas Siljė? Antonas Mitetas spoksojo į snapelį. Ar neštų kavos, jei tai būtų bendradarbis? Jis nebuvo tikras, o pagaliau tai ir nesvarbu, į šį klausimą atsakymo jis neturi. Staiga pasidarė taip tylu, kad girdėjosi, kaip į puodelį kapsi paskutiniai beveik permatomi lašai. Kapsulėje nebeliko nei skonio, nei spalvos, bet svarbu sugaudyti visus lašelius aliai vieną, merginos laukia ilgas naktinis budėjimas. Vienuoje, neturint kuo užsiimti, ko griebtis, kai belieka spoksooti į nedažytas betonines Valstybinės

ligoninės sienas. Mitetas nutarė, kad prieš išeidamas išgers su ja kavos. Pasiėmė abu puodelius ir patraukė pas ją. Koridoriuose pokšėjo jo žingsnių aidas. Mitetas kulniavo palei užrakintas duris. Žinodamas, kad už jų nerasi nieko kito, tik dar daugiau plikų sienų. Projektuodami Valstybinę ligoninę norvegai nors kartą pamąstė apie ateitį, suvokė, kad šalies gyventojų vis daugėja ir šie darosi vis senesni, silpnesni, reiklesni. Jie priėmė sprendimą, atsižvelgdami į ilgalaikę perspektyvą, kaip darė vokiečiai, tiesdami greitkelius, arba švedai, statydami oro uostus. Bet ar jie jautė? Keli vairuotojai, išdidžioje vienvėje keliaujantys milžiniškais asfalto plotais per kaimiškas Vokietijos apylinkes ketvirtajame dešimtmetyje? Arba švedų keleiviai, septintajame dešimtmetyje skubantys begalinėmis laukimo salėmis Arlandos oro uoste? Ar jautė, kad ten tyko vaiduokliai? Mat nors viskas buvo nauja ir nesuniokota, nors dar niekas nebuvo žuvęs automobilio avarijoje ar nukritus lėktuvui, ten vis tiek tykojo vaiduokliai. Bet kurių akimirką automobilio priekiniai žibintai gali kliudyti kelkraštyje stovinčią šeimyną, bukai spoksančią į šviesas, plūstančią kraujais, pilkuojančią kaip pelenai, tėvas – persmeigtas, motinai – nusukta galva, vaikui nuplėštos vienos pusės galūnės. Arlandos atvykimo salėje iš už plastikinės bagažo takelio uždangos gali išlįsti apanglėję kūnai, vis dar rusenantys, svilinantys gumą, iš pravirų burnų sklindant nebyliam riksmui, rangantis dūmams. Nė vienas gydytojas nesugebėjo jam atsakyti, kam bus naudojamas šis pastato sparnas, aišku buvo tik tai, kad už šitų durų mirs žmonės. Tai jau tvyrojo ore: nematomi kūnai su besiblaškančiomis sielomis jau gulėjo ligoninėje.

Antonas pasuko už kampo, ir prieš jį nusidriekė dar vienas silpnai apšviestas koridorius, tokiais pačiomis plikomis sienomis ir toks simetriškas, kad susidarė keista optinė iliuzija: koridoriaus gale ant kėdės sėdinti smulkutė uniformuota mergina atrodė kaip nedidukas paveikslas ant priešais boluojančios lygios sienos.